

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΜΙΑΣ ΜΗΤΕΡΑΣ*

Τῆς

ΣΟΦΙΑΣ ΜΑΤΡΟΕΙΔΗ-ΠΑΠΑΔΑΚΗ

14 Φεβρουαρίου 1943

Μιά συγκινητική σκηνή μου γεμίζει δάκρυα τὰ μάτια κάθε πού τῆ θυμάμαι. Πᾶνε μιά δεκαριά μέρες πού κόπηκες στο χεράκι με τὸ μαχαίρι. Τὸ αἷμα, πού ἔτρεχε ἀφθονο, σ' εἶχε τρομάξει, κι ὑψώνοντας ἀπελπισμένα τὸ κατακόκκινο δαχτυλάκι μου φώναζες: «Φίλησέ το, Μανούλα, φίλησέ το!» Ἔχεις συνηθίσει, σὲ κάθε σου χτύπημα νὰ ζητᾶς τὸ φιλάκι τῆς μάνας, πού κάνει τὸν πόνο νὰ σταματᾶ στο λεπτό. Φοβήθηκα μὴ μολύνω τὴν ἀνοιχτὴ πληγούλα καὶ τὸ φίλησα λίγο πιὸ πέρα. Καὶ καθὼς δὲν εἶδες νὰ γίνεται ἀμέσως τὸ θαῦμα, φώναζες δυνατώτερα: «Φίλησέ το καλά, Μανούλα, ὄχι ἐκεῖ, φίλησέ το γιατί πονάει...» Μ' ἔπιασε τέτοια συγκίνηση... Τί θὰ κάνω, μωρό μου, σὰ νοιώσω μπροστὰ στὸν πόνο σου τὴν ἀδυναμία νὰ τὸν γιατρέψω; Γιατί δὲ γίνεται, θὰ σ' τὸ μάθη μιά μέρα ἢ ζωή, πὼς δὲ φτάνει νὰ τὴν γιατρέψω, τὴν κάθε πληγή, τὸ φιλάκι τῆς μάνας... Μὰ ὡστόσο ἐν κράτα τὴν παιδικὴ πίστη σου γιὰ τὴ δύναμή του... Ἴσως δὲν εἶναι καὶ τόσο ἀνίσχυρο. Θᾶναι πάντα κοντὰ σου θερμὸ καὶ παρήγορο, κι ἄς μὴν εἶναι πανάκεια κάθε πόνο.

15 Φεβρουαρίου 1943

Βρισκόμαστε στο κρεβάτι, κι ἐγὼ κι ὁ πατέρας σου, ἀπὸ γρίπη. Ὁχι σοβαρὰ πράματα, μὰ τρομάξαμε πάλι γιὰ σένα. Μὴ τὴν κολλήσης καὶ ξαναπάθης βρογχικά. Βήχεις λιγάκι κι ἡ μυτούλα τρέχει... Γι' αὐτὸ 4-5 μέρες τώρα σοῦ κάνουμε ἐντριβές, πρωὶ καὶ βράδυ, σοῦ δίνομε λεμονάκι γιὰ τὸ λαϊμό, σταγόνες στὴ μυτούλα καὶ φάρμακο γιὰ τὸ βήχα. Μὲ ὅλα τούτα, θαρρῶ πὼς τῆ γλύτωσες, πρώτα ὁ Θεός. Μὰ ἄ-

πόψε κάτι θὰ βοῦνιζε μέσ' στ' αὐτί σου, γιατί μου τῶδειχες λέγοντας: «Ἐκεῖ μέσα εἶναι ἓνα βαπόρι καὶ κάνει βού! βού!» Ἐδνυχῶς ἀποκοιμήθηκες καὶ πέρασε τὸ κακό.

Σήμερα διάβαζα ἓνα βιβλίο γιὰ τὴν πνευματικὴ ἐξέλιξη τοῦ παιδιοῦ στο δεύτερο χρόνο. Στο τέλος ἔχει διάφορα τεστ. Νὰ διακρίνης σὲ μιά εἰκόνα 4 ἀντικείμενα ἀπὸ τὰ 7 πού ἔχει. Ἐσὺ διέκρινες καὶ τὰ 7. Καὶ παραπάνω ἂν εἶχε, θὰ τὰ ξεχώριζες. Ἀπὸ τέσσερις κινήσεις, νὰ κάνης τὶς τρεῖς. Ἄν σοῦ τὶς κάνω μιά μιά ὑποδειγματικά, τὶς ἀντιγράφεις ὅλες στὴ σειρά. Ἄν σοῦ τὶς κάνω καὶ τὶς τέσσερις μαζί, ἀντιγράφεις δυὸ-τρεῖς. Μὰ δὲ σ' ἔχω ἀσκήσει σὲ τέτοια καθόλου. Λέει τὸ βιβλίο πὼς ἓνα πολὺ ἔξυπνο παιδί διακρίνει ἓνα-δυὸ γράμματα. Ἐσὺ ἀπὸ ἐνὸς χρόνου ξεχωρίζεις τὸ Ο, μὰ ὅλοι μου λένε πὼς εἶμαι τρελλὴ νὰ κορυάζω τὸ μυαλοδάκι σου. Γι' αὐτὸ σταμάτησα. Δὲ σοῦμαθα ἄλλο γράμμα. Ἐκεῖνο, τὸ μόνο πού σοῦμαθα, ἐξακολουθεῖς νὰ τὸ γνωρίζης. Λέει ἀκόμα πὼς τὸ ἔξυπνο παιδί ξέρει τώρα περίπου τρακόσιες λέξεις. Ἐσὺ θαρρῶ πὼς ξέρεις πολὺ περισσότερες. Τοῦλάχιστο ξαφνιαζομαι κάθε στιγμή μαζί σου. Ὅλα τῆς κοινῆς ὀμιλουμένης πού φτάνει τὸ μυαλοδάκι σου τὰ λές. Σχηματίζεις φράσεις μὲ 7-8 λέξεις καὶ τὰ ρήματα μπαίνουν σὲ ὅλους τοὺς βασικοὺς χρόνους. Τὰ τεστ τὰ πειραματίστηκες μ' ἐπιτυχία. Μόνο τὸν κύκλο δὲν κατορθώνεις ἀκόμα νὰ γράψης, ἂν καὶ τὸ κάθε σου σχέδιο ἔχει κυκλικὸ σχῆμα. Μανία πού ἔχεις ὅμως νὰ κάνης κάθε σου κίνηση μὲ τ' ἀριστερὸ χέρι! Θὰ συνηθίσω πιστεύω μὲ τὸ δεξι, γιατί ἐπιμένω πολὺ νὰ σὲ διορθώνω.

Ἐῆχαμε ἓνα ἄλλο ἀστεῖο σου τοῦτες τὶς μέρες. Θὰ τὸ λεγα κουταμάρα, ἂν δὲν ἴταν

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεύχος.

χαριτωμένο, σὰν κάθε λογάκι σου. Ἐχουμε στὸ γραφεῖο μιὰ θαλασσογραφία τοῦ Βαρβαρέσσου. Τὴν ξέρεις ἀπὸ καιρὸ, μὰ προχθὲς τὴν κοίταξες καλὰ καλὰ κι ἄξαφνα μοῦπες: «Ἡ θάλασσα! Νὰ ρίξουμε πέτρες μέσα;» Νὰ ἐνοοῦσες τάχα τὴν ἄλλη πού σου θύμιζε, ἢ θαρροῦσες πὼς εἶναι ἀληθινή καὶ στὸ κάδρο;

Ὁ πατέρας σέ κούρφεψε σήμερα μονάχος του. Τὰ μαλλιάκια σου εἶχαν πολὺ μεγαλώσει καὶ μπαίνανε στὰ ματάκια σου. Πῆρα τὶς ξανθὲς ἄκρες πού κόπηκαν καὶ τὶς φύλαξα μὲ τ' ἄλλα σου θυμητάρια. Ὁ πατέρας δὲν εἶναι καλὸς κουρέας καί, καθὼς δὲ στεκόσουν κιάλας, σέ κούρφεψε ἄσκημα. Μὰ στὸ παράπονό μου πὼς σ' ἔκαμε ἄσκημο, μ' ἀποστόμωσε: «Δὲν ντρέπεσαι νὰ τὸ λές; ἄσκημαίει ποτὲ τ' Ἀντωνάκι;» Ἀλήθεια, ἄλλαξες μορφή, καθὼς φαίνεται πιὸ μεγάλο, ξεσκεπάστο τώρα, τὸ μέτωπό σου, μὰ πὼς μποροῦν νὰ σέ δοῦν ἄσκημο τῆς μαρούλας καὶ τοῦ πατέρα τὰ μάτια;

24 Φεβρουαρίου 1943

Σήμερα ἐκλείσες τὰ δυὸ σου χρόνια. Νὰ τὰ ἑκατοστήσης, ἀγάπη μου. Πόσων χρόνων εἶσαι σήμερα σὲ ρωτοῦσαμε, καὶ σὺ σήκωνες ἓνα δάχτυλο ἀπὸ τὸνα χέρι κι ἓνα ἀπὸ τᾶλλο, τὰ σταύρωνες κι ἔλεγες «γιά». Τόλεγες τόσο ἀστεῖα, πού ὄλοι σὲ ρωτοῦσαν καὶ σὲ ξαναρωτοῦσαν. Σοῦφεραν τὸ καινούριο παλτό σου, δῶρο μιᾶς φίλης. Πηγαίνει θανμάσια στὰ ὄραία σου χρώματα. Ὁ πατέρας σ' ἀγόρασε ἓνα κροκόδειλο πού τὸν ἔχει καβάλλα ἓνα ἀραπάκι καὶ τὸν κουνιτίζει καὶ περπατᾷ. Σοῦφερε κι ἡ καλὴ θεία Ἰουλίτσα ἓνα πακέτο βρώμη γιὰ τὴ σουπίτσα σου καὶ λίγη φακὴ. Ἐἔχασα πὼς κι ἡ Αἰμιλία σοῦ χάρισε κουσκουσάκι μὲ ἀνὰ γιὰ νὰ κάνης φαγάκια. Δῶρο τῆς ἐποχῆς. Νὰ θραφή τὸ παιδί μας, νὰ μεγαλώση, αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτο πού ἔχει σημασία γιὰ σήμερα.

Γιὰ τὴν ἐξέλιξή σου δὲν ἔχω πιὰ μέτρο. Τὰ λές ὅλα, κάνεις ὀλόκληρη ὀμιλία μονάχος σου, μὲ 3-4 φράσεις μαζύ, κι ἔχεις μιὰ εὐγλωττία πού δὲν τὴν φαντάζεται κανένας γιὰ ἓνα παιδί τῆς ἡλικίας σου. Γοῦστο πούχεις σὰ λές ἀσυνείδητα, δίχως τὴν πλή-

ρη τους κατανόηση, μερικὰ λογάκια! Ἐνὺ τρᾶμ ἦταν χαλασμένο στὶς Τζιτζιφιές σήμερα, καὶ σὺ τὸ κοιτοῦσες καὶ φώναζες: «Τὸ καημένο, τώρα χιὰ πεχιάνη.» Τί νὰ σημαίνει γιὰ σένα αὐτὴ ἡ λέξη; Κάποια καταστροφή βέβαια, πού σέ κάνει νὰ βάζης τόση συμπόνια σὲ κείνη τὴν ἔκφραση «τὸ καημένο». Ἔτσι ἀρχίζει μὲς στὴ συνειδησή σου ἡ ἱστορία τῆς κάθε λέξης. Ἀόριστα στὴν ἀρχὴ αἰσθάνεσαι τὴν ἀπόχρωση τοῦ νοήματός της, γι' αὐτὸ τὴν τοποθετεῖς καὶ στὴ θέση της πάντα, κι ὕστερα, λίγο λίγο, ξεκαθαρίζεις τὴν ἐννοιά της.

Ἀπὸ μικρὸ ἐκδηλώνεις κάποιο φόβο, σὲ κάθε καινούριο, μεγάλο καὶ σκοτεινὸ. Εἶσαι τάχα δειλὸς ἢ εἶναι συνηθισμένο στὴν ἡλικία σου; Θέλω νὰ πνίξω αὐτὴ τὴ δειλία καὶ σοῦ γνωρίζω ἀπὸ κοντὰ κάθε τι πού σὲ φοβίζει, σὲ πηγαίνω νὰ δῆς τὸ καινούριο καὶ νὰ τὸ συνηθίσης, σοῦ λέω πὼς «σ' ἀγαπάει ἢ πόρτα καὶ τὸ σκυλάκι» καὶ σὺ πλησιάζεις δειλὰ δειλὰ ξαναλέγοντας «τ' ἀγαπάει». Ὅμως, σὰ φτάσης κοντὰ, σὰ νὰ σκέφτεσαι πὼς μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι σύμφωνο τὸ σκυλάκι, ἀπομακρύνεσαι πάλι. Εὐτυχῶς ξεφοβᾶσαι γρήγορα, καὶ πιστεύω νὰ τὸ κατανικήσω, μὲ τὸ κατάματο κοίταγμα τῶν πραγμάτων, τὸ ἐνστικτο τοῦτο πού ξεφουτρώνει τόσο νωρίς.

Θέλω νὰ γίνης γενναῖος, «παλικυλὰς καὶ λεβέντης» ὅπως ὁ ἴδιος λές, γιὰ νὰ εἶσαι πρόθυμος πάντα νὰ παλεῖς γιὰ τὸ ὄραιο καὶ τὸ καλὸ.

4 Μαρτίου 1943

Χτὲς σὲ ζύγιασα σὲ μιὰ πλάστιγγα ἐνὸς μαγαζιοῦ. Ἀδύνατο νὰ σταθῆς μονάχος σου. Ἀναγκάστηκε νὰ σὲ πάρῃ στὰ χέρια ὁ πατέρας νὰ ζυγιαστῆτε μαζύ, ὕστερα ζυγιαστῆτε μόνος, κι ἀπ' τὴ διαφορὰ τῶν δυὸ ζυγισμάτων εἶδαμε τὸ βᾶρος σου. Δέκα τρία κιλά, πάνω κάτω. Δέκα ὡς δεκάμιση ὀκάδες. Κανονικό, λένε τὰ βιβλία. Μὰ ἐγὼ φανταζόμενον πὼς θάσουν βαρύτερος. Τρῶς καλὰ καὶ δὲ σοῦλειψε, μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ, τίποτε ἀκόμη. Μὰ τί νὰ γίνῃ; «Κατὰ τὸ Μαστρογιάννη καὶ τὰ κοπέλια του.»

— Δὲν κοιτᾶτε τὸν ἑαυτό σας, μοῦπε μιὰ μέρα ὁ Χωρέμης, καθὼς παραπονοῖόν μου

γι' αὐτό. Οὔτε σεῖς οὔτε ὁ ἄντρας σας εἶναι παχύς· γιατί τάχα νάσαι ὁ γιός σας;

Μπορεῖ νάχη δίκιο, μὰ ἐγώ, πὺν δὲν ἔχω ἀκόμα μορφοποιήσει γιὰ σένα ἄλλο ἰδανικὸ ἀπὸ τὴν ὑγεία, θέλω νὰ δένη σὲ σάρκα κρουστή καὶ σὲ κόκκινο μάγουλο ἢ κάθε μας στοργικὴ φροντίδα. Κι ὅσο, βέβαια, γιὰ κόκκινα μάγουλα δὲ σ' ἀπόλειψαν. Κάθε χειμῶνα πῆξει τὸ αἶμα σὲ δυὸ τριαντάφυλλα, ἔνα ἀπὸ κάθε σου μάγουλο, μὰ τὰ ποδαράκια δὲ στοργυλευθῶν πολύ. Θὰ γίνης τάχα ψηλός; Δὲν πιστεύω, ἂν εἶναι ἀλήθεια πὺς στὰ δυὸ χρόνια τὸ μπόι τοῦ παιδιοῦ εἶναι τὸ μισὸ ἐκεينوῦ πὺν θὰ πάρη στὸ τέλος. Εἶσαι τώρα 86 πόντους. Δὲ θᾶσαι σπουδαῖος ἄντρας μὲ τὸ διπλάσιο. Κι ἀπὸ ἕναν τόσο ψηλὸ πατέρα! Μὰ πάλι πὺν ξέρεις; Ἡ κοιλίτσα σου, ἀρεκτά στοργυλὴ ἀκόμη, μαρτυρᾷ μπόι μεγάλο.

Ἡ περίφημη πηγὴ σου πὺν νὰ κλείση! Εἶναι ὅμως τώρα μονάχα ἐνάμισον δάχτυλο καὶ στένεψε ἀρεκτά. Ἄς ἐλπίσω πὺς τὸ μαλὸ, καθὼς ἔχει ἀπλοχωριά, θ' ἀναπτυχθῆ μὲ τὸ παραπάνω. Καὶ τότε χαλάλι, ἀγοράκι μου, οἱ ἀγωνίες πὺν τράβηξαι μὲ τὸ φόβο τῆς «ὑπερφυσικῆς» πηγῆς σου. Σὰν κλείση, θὰ σοῦ τίς γράψω λεπτομερῶς. Τώρα τρέμω. Ἡ Παναγία μαζί σου, νὰ δυναμώνη τὰ κοκαλάκια καὶ νὰ στεριώνη τ' ὀλοῖσιον τρυφερὸ κορμάκι πάνω σ' ἀδύναμα ποδαράκια. Εὐτυχῶς τρέχεις σὰν ἀλογάκι καὶ ὅλο χορεύεις στὸ κρεββατάκι. Ἀεικίνητο καὶ στὰ πόδια καὶ στὴ γλωσσίστα.

18 Μαρτίου 1943

Ὅλα πᾶνε καλά, δόξα τῷ Θεῷ. Πρὸ παντὸς ἢ ἀντίληψή σου. Ἀπὸ καιρὸ εἶχα προσέξει πόσο εὐκολα μαθαίνεις τὰ τραγούδια. Σὲ βοηθοῦνε πολὺ οἱ ὁμοιοκαταληξίες, καὶ ἂν δὲν τὸ θυμάσαι ὀλάκερο σοῦ λέμε τὸν ἕνα στίχο καὶ λὲς ἐσὺ ἀμέσως τὸν ἄλλο. Ἔχεις κιάλας ἀποκτήσει τὴν αἴσθησιν τῆς ρίμας. Χτὲς, παίζοντας, κάναμε τὸν ἐξῆς διάλογο:

— Ἔχω ἕνα καλὸ παιδί, καὶ τὸ λένε...

— Ἀντωνί!

— Ἔχω ἕνα καλὸ παιδάκι, καὶ τὸ λένε...

— Ἀντωνάκι!

— Ἔχω ἕνα καλὸ παιδέλι, καὶ τὸ λένε...

— Ἀντωνέλι!

— Ἔχω ἕνα καλὸ παιδούλι, καὶ τὸ λένε...

— Ἀντωνούλι!

Οἱ συμπληρώσεις ἦταν ἀθόρμητες δικές σου, χωρὶς νὰ τίς ἔχομε ξαναπεῖ.

Δὲ βρίσκεις πιά καμμιά δυσκολία στὴ γλώσσα. Τὰ λὲς ὅλα σωστά καὶ πολὺ καθαρά. Ἀκόμα καὶ τὰ φάρμακα μὲ τὰ ξενικὰ τοὺς ὀνόματα «Βιγεντόλ», «Δευκοπλάστ», «Μαντολέ» κλπ. Κι ὅσο γιὰ ἐξυπνάδα, δὲν πιάνεσαι. Χτὲς πῆρες τὰ χαρτιά τῆς τράπουλας, καὶ ἐπειδὴ ὅ,τι πιάσεις τὸ κάνεις χωνάκια καὶ μύλους, τὰ κρύψαμε, δίχως νὰ τὸ πάρης εἰδηση, καὶ σοῦ βάλουμε στὴ θέση τοὺς ἄλλα πολὺχρωμα καὶ ἀνακατεμένα, ἀπὸ διάφορες παλιές τράπουλες. Ἐσὺ ὅμως ἐβαλες τίς φωνές:

— Δὲ θέλω τοῦτα... Δὲν εἶναι «ἀτά».

— Ἀὐτὰ εἶναι, παιδάκι μου, σοῦ φωνάζομε.

— Ὅχι, δὲν εἶναι κόκκινα!

Εἶχες προσέξει τὸ χροῶμα στὸ πίσω μέρος. Ἡ τράπουλα πὺν σοῦ κρύψαμε ἦταν πραγματικὰ κόκκινη ὅλη, ἐνῶ τὰ ἄλλα ἦταν ἀνάμεικτα, περισσότερα μπλέ. Ὁλόκληρη ἀποκάλυψη κάθε φράση σου, καὶ τὴ χαίρομαι σὰν νεόσταλη τ' οὐρανοῦ εὐλογία. Ἐνα βιβλίον ὀρθάνοιχο, τόσο ζωντανό, ἢ μικρὴ ὑπαρξή σου, πὺν μεγαλῶνει καὶ ἀνοίγειται στὴ ζωὴ καὶ στὴ σκέψη. Κι ἐγώ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ μητρικὴ περηφάνεια καὶ τὴν πλημμύρα τῆς εὐτυχίας, τρυγῶ ἀπὸ σένα καὶ τὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον, νὰ παρακολουθῶ στὴν ἐξάισια ἄνθησή του, βῆμα πρὸς βῆμα, τὸ θεῖο λουλούδι πὺν λέγεται ἄνθρωπος. Πὺν γεννιέται ἀπὸ ἕνα σπόρο καὶ ἐκεῖνο, καὶ ἀνοίγειται καὶ βλασταίνει καὶ μπουμπουκιάζει καὶ ἀνθίζει γιὰ νὰ δεθῆ κάποια μέρα σὲ ὄραῖο καρπὸ. Τί μεγάλο μυστήριο! Τίποτ' ἄλλο δὲ μὲ τραβᾷ πιά. Τ' ὄραῖο σου ὄραμα, γιέ μου, ἔκρυψε ὅλη τὴν οἰκουμένη ἀπὸ τὰ μάτια μου.

Τὸ ὄραῖο σου ὄραμα, γιέ μου! Κι ὅμως, πὺς μέσα σὲ μιὰ μόνη στιγμή συννεφιάζουν οἱ οὐρανοὶ καὶ χλωμιάζουν οἱ κόσμοι. Σὲ μιὰ ὄποψία γιὰ τὴν ὑγεία σου, σὲ μιὰ ἰδέα, ἀνόητη κάποτε, γιὰ κάποια ἀρρώστια πὺν σ' ἀπειλεῖ, αἰσθάνομαι ξαφνικὰ νὰ γροεμίζεται στὴν ψυχὴ μου κάθε χαρά.

(Συνεχίζεται)